

Správa verejného ochrancu práv z prieskumu
o dodržiavaní zákonom stanovenej lehoty súdmi
pri rozhodovaní o prepustení alebo ukončení
ochranného liečenia
podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného
poriadku

Obsah

Zoznam použitých skratiek.....	3
1. Predmet a cieľ prieskumu	4
1.1 Dôvody začatia prieskumu.....	4
1.2 Cieľ správy a formulácia výskumných otázok.....	5
2. Metodológia prieskumu	7
2.1 Výber oslovených súdov	7
2.2 Spôsob získania údajov	8
2.3 Limity a obmedzenie prieskumu	9
3. Právne východiská rozhodovania o ukončení ochranného liečenia	10
3.1 Ústavnoprávne základy	10
3.2 Zákonná úprava ochranného liečenia.....	11
3.3 Ochrana práv osôb pri ochrannom liečení v medzinárodnom právnom kontexte	13
4. Zistenia a analýza praxe súdov	14
4.1 Prieťahy v súdnom konaní – analýza konkrétnych prípadov a prehľad štatistických údajov	14
4.2 Poďakovanie	23
4.3 Problémy a nedostatky	23
5. Dôsledky zistených nedostatkov	25
6. Odporúčania verejného ochrancu práv	27
6.1 Systémové opatrenia	27
6.2 Opatrenia smerujúce k zlepšeniu súdnej praxe	27
6.3 Opatrenia v oblasti vzdelávania a usmerňovania sudcov	28
6.4 Posilnenie spolupráce medzi orgánmi verejnej moci.....	28
7. Záver	30

Príloha: Prehľadové tabuľky

Zoznam použitých skratiek

Ústava SR – Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v platnom znení.

Trestný poriadok – Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v platnom znení.

Trestný zákon – Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v platnom znení.

Zákon o verejnom ochrancovi práv - zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v platnom znení.

Dohovor - Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí o dojednaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Protokolov na tento Dohovor nadväzujúcich 209/1992 Zb.

ESĽP – Európsky súd pre ľudské práva.

Zákon o zdravotnej starostlivosti – Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v platnom znení.

1. Predmet a cieľ prieskumu

1.1 Dôvody začatia prieskumu

Nedostatky v dostupnosti psychiatrickej zdravotnej starostlivosti a ich vplyv na výkon ochrannej liečby

V Slovenskej republike dlhodobo pretrváva nedostatok psychiatrickej zdravotnej starostlivosti. Ide o problém nielen z hľadiska ochrany zdravia obyvateľstva, ale aj z pohľadu rešpektovania základných práv, najmä práva na zdravie a ľudskú dôstojnosť. V podmienkach výkonu trestu odňatia slobody nadobúda tento deficit osobitný význam: hoci súd uloží ochranné liečenie, jeho realizácia naráža na kapacitné a inštitucionálne obmedzenia. Takýto stav vytvára riziko zásahu do čl. 16 a čl. 17 Ústavy SR a zároveň spochybňuje účel a efektívnosť výkonu súdnych rozhodnutí.

Zo svojej činnosti konštatujem, že kapacitné limity zariadení, dlhé čakacie lehoty a organizačné prekážky spôsobujú, že výkon nariadenej liečby nebýva zabezpečený bezprostredne po jej uložení. Následkom môže byť zásah do práva na ochranu zdravia podľa čl. 40 Ústavy SR a do práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, ako to zdôrazňuje aj judikatúra Ústavného súdu SR.

Judikatúra ESLP zároveň uvádza, že neposkytnutie primeranej a včasnej liečby osobám s duševnou poruchou či závislosťou môže dosiahnuť intenzitu neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania podľa čl. 3 Dohovoru. ESLP zdôraznil, že orgány musia viesť úplnú zdravotnú dokumentáciu, zabezpečiť promptnú a presnú diagnostiku, pravidelný a systematický dohľad, pričom majú vytvoriť podmienky, aby sa predpísaná liečba skutočne realizovala. Poskytovaná liečba v zariadení musí byť primeraná, teda na úrovni porovnateľnej s populáciou všeobecne (Rooman v. Belgicku [GC], č. 18052/11, 31. január 2019, §§ 147–148).

V tomto kontexte nadobúdajú osobitný význam aj prieťahy v konaniach podľa § 448 ods. 2 Trestného poriadku. **Nedodržanie zákonnej lehoty neznamená len porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ale vedie aj k faktickému predlžovaniu pobytu v ústavnom zariadení, neraz bez adekvátnej terapeutickej intervencie.** Súbeh prieťahov a nedostupnosti psychiatrickej starostlivosti tak môže viesť k zásahom do práv garantovaných Ústavou SR aj Dohovorom.

Uvedené systémové prekážky preto predstavujú dôležitý kontext pri hodnotení dodržiavania zákonných lehôt v konaniach o skončení ochrannej liečby; ich dôsledky sa priamo premietajú do dĺžky a podmienok obmedzenia osobnej slobody dotknutých osôb.

Zmeny právnej úpravy a sprísnenie lehoty na rozhodnutie súdu

Vzhľadom na novelizáciu Trestného poriadku, konkrétne ustanovenia § 448, je nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť dodržiavaniu novej, podstatne prísnejšej lehoty na rozhodovanie o návrhu na prepustenie alebo ukončenie ochrannej liečby. Zatiaľ čo pôvodná právna úprava stanovovala pre súd lehotu 30 dní, novela Trestného poriadku podľa zákona č. 40/2024 Z. z., účinná od 15.03.2024, skrátila túto lehotu na 10 pracovných dní od doručenia návrhu súdu.

Ak súdy nie sú schopné túto zákonnú lehotu reálne dodržiavať, vzniká riziko porušovania zákona a zároveň porušenia práva osoby na rozhodnutie bez zbytočných prieťahov, garantovaného v článku 48 ods. 2 Ústavy SR a článku 6 ods. 1 Dohovoru.

Ochrana práva na osobnú slobodu

Prepustenie z ochranného liečenia alebo jeho ukončenie je priamo spojené s obmedzením osobnej slobody, čo je jedno zo základných ľudských práv (článok 17 Ústavy SR, článok 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd). Neprimerané prieťahy alebo nečinnosť súdu môžu predstavovať svojvoľné obmedzenie slobody, čo zakladá podozrenie z porušenia základných práv osôb nachádzajúcich sa na ústavnom liečení.

Riziko prieťahov v konaní a ich vplyv na zdravotný stav pacientov

Prekročenie zákonom stanovenej lehoty pri rozhodovaní súdu môžu viesť k neopodstatnenému predlžovaniu pobytu v ústavnom zariadení, čo nie je len právny problém, ale aj medicínsky. Dlhodobé zotrvávanie v ústavnom prostredí napriek zlepšeniu zdravotného stavu môže mať negatívne následky na psychické zdravie jednotlivca a jeho perspektívu reintegrácie do spoločnosti.

Indície o nejednotnej aplikačnej praxi súdov

Doterajšie moje poznatky poukazujú na to, že postupy súdov pri rozhodovaní o ukončení alebo prepustení z ochranného liečenia sa nemusia vo všetkých prípadoch zhodovať, a to najmä v oblastiach komunikácie so zdravotníckymi zariadeniami, zabezpečenia znaleckých posudkov či vyhodnocovania návrhov na prepustenie. Prieskum preto sleduje cieľ identifikovať prípadné rozdiely v aplikačnej praxi a vytvoriť podklad pre navrhovanie systémových opatrení.

1.2 Cieľ správy a formulácia výskumných otázok

Cieľom tejto správy je analyzovať stav súdnej praxe pri rozhodovaní o prepustení alebo ukončení ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku, a to **výlučne v prípadoch ústavnej formy ochranného liečenia uloženého odsúdeným**.

Dňa 15.03.2024 som podľa ustanovenia § 13 ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv vydal Príkaz na konanie z vlastnej iniciatívy.

Prieskum som zameral na zistenie, **ktoré mestské a okresné súdy** rozhodujú vo veciach podľa § 448 Trestného poriadku a **akým spôsobom procesne a časovo pristupujú** k návrhom na prepustenie z ochranného liečenia alebo na jeho ukončenie.

Vzhľadom na moju zákonom vymedzenú pôsobnosť, podľa ktorej **nemôžem zasahovať do samotnej rozhodovacej činnosti súdov**, som predmet prieskumu obmedzil výlučne na **preskúmanie postupu súdov z pohľadu dodržiavania zásady rozhodovania bez zbytočných prieťahov a zákonnej lehoty** ustanovenej v § 448 ods. 2 Trestného poriadku.

Na účely preskúmania, či v konaniach uvedeného ustanovenia dochádza k zbytočným prieťahom, som formuloval nasledovné výskumné otázky:

- **Koľko konaní o prepustení z ochranného liečenia alebo o jeho ukončení** podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku bolo vedených pred okresnými a mestskými súdmi v období od 15.03.2024 do 31.12. 2024?

- **V akom časovom horizonte prebiehali jednotlivé konania** – konkrétne, aký bol časový rozdiel medzi dátumom doručenia návrhu a dátumom vydania rozhodnutia súdu?

Súčasne som mestské a okresné sudy požiadal o poskytnutie doplňujúcich informácií týkajúcich sa **prípadného prekročenia zákonom stanovenej lehoty 10 pracovných dní na rozhodnutie**. V prípadoch, kde k takémuto prekročeniu došlo, som požiadal o **uvedenie dôvodov**, ktoré k tomu viedli.

Získané odpovede a údaje tvoria základ pre vyhodnotenie, či je v praxi mestských a okresných súdov zabezpečené účinné a včasné preskúmanie oprávnenosti trvajúceho ochranného liečenia, ako aj pre posúdenie, či rozhodovanie súdov prebieha v súlade s ústavnými zásadami ochrany osobnej slobody a právom na spravodlivý proces.

2. Metodológia prieskumu

2.1 Výber oslovených súdov

Za účelom presného určenia rozsahu prieskumu a identifikácie súdov, ktoré rozhodujú vo veciach ochranného liečenia v súvislosti s výkonom trestu odňatia slobody, som sa obrátil na Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Dňa 04.04.2024 som podľa ustanovenia § 25 zákona o verejnom ochrancovi práv zaslal žiadosť o poskytnutie analytickej informácie, konkrétne o zoznam okresných súdov Slovenskej republiky, ktoré rozhodujú o prepustení z ochranného liečenia alebo o jeho ukončení podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku, ak bolo takéto liečenie uložené popri výkone trestu odňatia slobody.

Tieto údaje tvorili východisko pre následné oslovenie konkrétnych súdov v rámci zisťovania údajov o trvaní konaní podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku.

Dňa **10.04.2024** mi **Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky doručilo** zoznam mestských a okresných súdov, ktoré rozhodujú o prepustení z ochranného liečenia alebo o jeho ukončení, ak bolo toto liečenie uložené **popri výkone trestu odňatia slobody** podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku.

Tento zoznam bol zostavený na základe údajov o zdravotníckych zariadeniach, ktoré vykonávajú ochranné liečenie ústavnou formou. Informácie o týchto zariadeniach poskytlo **Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky** Analytickému centru.

Na základe vyžiadania ďalších informácií od **Zboru väzenskej a justičnej stráže** bol zoznam následne **doplnený o zariadenia v jeho pôsobnosti**, v rámci ktorých sa realizuje **výkon ochranného liečenia ústavnou aj ambulantnou formou**.

Do prieskumu som zahrnul nasledujúce okresné a mestské sudy:

- Mestský súd Bratislava I
- Mestský súd Košice
- Okresný súd Banská Bystrica
- Okresný súd Levice
- Okresný súd Nitra
- Okresný súd Martin
- Okresný súd Michalovce
- Okresný súd Pezinok
- Okresný súd Prešov
- Okresný súd Rimavská Sobota
- Okresný súd Rožňava

- Okresný súd Trenčín
- Okresný súd Trnava
- Okresný súd Žiar nad Hronom

2.2 Spôsob získania údajov

Dňa 10.6.2024 som mestské a okresné súdy po prvýkrát informoval o pripravovanom prieskume, v rámci ktorého som uviedol cieľ analyzovať dĺžku trvania súdnych konaní týkajúcich sa rozhodovania podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku. Súčasne som oznámil, že prieskum sa bude zameriavať na obdobie od 15.03.2024 do konca roka 2024 a jeho realizácia je naplánovaná na rok 2025.

K samotnému zberu údajov došlo v dvoch etapách. Dňa 21.02.2025 som adresoval **Mestskému súdu Bratislava I** žiadosť o poskytnutie údajov týkajúcich sa dĺžky konaní vo veciach skončenia ochranného liečenia. Zvyšné súdy boli v rovnakých súvislostiach oslovené dňa 06.03.2025. Všetky žiadosti boli odoslané prostredníctvom Ústredného portálu verejnej správy, pričom som súdy požiadal o štruktúrované údaje potrebné na vyhodnotenie dĺžky konaní a dodržiavania zákonných lehôt podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku¹.

V tejto fáze komunikácie ma viaceré súdy upozornili, že získavanie požadovaných údajov je administratívne náročné, keďže ich nie je možné automatizovane vyhľadať prostredníctvom informačných systémov súdu, ale je potrebné manuálne prehľadávať jednotlivé súdne spisy.

V snahe identifikovať efektívne postupy som sa obrátil na tie súdy, ktoré poskytli údaje v krátkom čase po doručení žiadosti. Z ich vyjadrení vyplynulo, že rýchlosť spracovania nebola dôsledkom dostupnosti údajov „na jeden klik“, ale najmä výsledkom dôslednej prípravy na základe predchádzajúcej informácie o plánovanom prieskume, ktorá im bola zaslaná dňa 10.06.2024.

Vzhľadom na rozsah a náročnosť tejto agendy sa potvrdilo, že vopred **zaslaná informácia o plánovanom prieskume je prínosná**. Viaceré súdy sa na základe predchádzajúcej informácie aktívne pripravili a reagovali bezodkladne. Medzi najrýchlejšie reagujúcimi boli Okresný súd Trnava, Okresný súd Prešov, Okresný súd Pezinok a Okresný súd Žiar nad Hronom.

Ako predposledný zaslal svoju odpoveď Okresný súd Martin, a to dňa 26.06.2025. Odpoveď Mestského súdu Bratislava I bola doručená dňa 30.06.2025. V tomto prípade však došlo k odlišnosti v postupe – pôvodná žiadosť bola súdu doručená dňa 06.03.2025, avšak z dôvodu administratívnej úpravy bola z mojej strany späťvzatá a opätovne zaslaná dňa 06.06.2025.

¹ Viac v podkapitole 1.2.

2.3 Limity a obmedzenie prieskumu

Obmedzený rozsah údajov dostupných v registratúrach súdov

Zistil som, že súdy neevidujú osobitne konania vedené podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku v štruktúrovanej alebo elektronicky vyhľadateľnej forme. Získanie relevantných údajov si vyžadovalo manuálne prehľadávanie jednotlivých spisov, čo mohlo ovplyvniť presnosť, úplnosť alebo rýchlosť poskytnutých informácií.

Závislosť od súčinnosti súdov

Prieskum bol založený výlučne na údajoch, ktoré mi poskytli súdy v rámci súčinnosti. Vzhľadom na to, že nemám oprávnenie kontrolovať rozhodovaciu činnosť súdov ani vstupovať do súdnych konaní, preto výsledky prieskumu vychádzali z rozsahu, presnosti a kvality údajov, ktoré súdy poskytli. Miera súčinnosti jednotlivých súdov tak priamo ovplyvnila rozsah a detailnosť zistení, ktoré bolo možné z prieskumu vyvodiť.

Časový rámec spracovania údajov

Údaje, ktoré boli predmetom prieskumu, sa týkali obdobia od 15.03.2024 do 31.12.2024. V čase zberu údajov niektoré konania ešte neboli právoplatne ukončené, čo mohlo viesť k neúplnosti časového porovnania v rámci sledovaného obdobia.

Rôzna úroveň prípravy súdov na zber údajov

Zistil som, že úroveň pripravenosti súdov na poskytnutie požadovaných údajov nebola jednotná. Hoci niektoré súdy sa na zber údajov pripravili vopred, na základe oznámenia, ktoré som im zaslal dňa 10.06.2024, iné reagovali až po doručení samotnej žiadosti, čo viedlo k rozdielom v rýchlosti spracovania a rozsahu dodaných údajov. Tento faktor mal vplyv na **celkovú časovú koordináciu prieskumu a na porovnateľnosť niektorých údajov medzi jednotlivými súdmi.**

3. Právne východiská rozhodovania o ukončení ochranného liečenia

3.1 Ústavnoprávne základy

Ústava SR garantuje základné práva a slobody každého jednotlivca, ktoré majú mimoriadny význam aj v súvislosti s rozhodovaním o ukončení ochranného liečenia.

V rámci tohto prieskumu považujem za kľúčové poukázať najmä na články 16, 17 a článok 48 ods. 2 Ústavy SR.

Podľa článku 16 Ústavy SR platí, že *„nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.“* Ods. 2 toho istého článku ustanovuje, že *„nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“*

Táto ústavná úprava predstavuje jeden zo základných pilierov ochrany osobnej integrity, dôstojnosti a fyzickej či psychickej nedotknuteľnosti jednotlivca. Ustanovenie kladie dôraz na ochranu pred akýmkoľvek neprimeraným zásahom do súkromia a osobnosti, pričom výnimky sú prípustné len na základe zákona a za presne vymedzených podmienok.

Článok 17 ods. 2 Ústavy SR ďalej ustanovuje, že *„nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok“.*

Podmienky obmedzenia slobody v zdravotníckych zariadeniach musia byť preto vždy jednoznačne definované v zákone a ich aplikácia podlieha prísnemu dohľadu. *„Článok 17 ods. 2 Ústavy SR obsahuje základné garancie pre rôzne formy pozbavenia osobnej slobody vrátane trestného konania“*, akými sú napríklad výkon trestu odňatia slobody, ochranného liečenia a ochrannej výchovy, pričom túto skutočnosť potvrdzuje aj judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky (III. ÚS 7/00).

Významnú úlohu v tejto oblasti má článok 48 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého *„každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom“.*

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov predstavuje dôležitý prostriedok ochrany jednotlivca pred svojvôľou a nečinnosťou orgánov verejnej moci. Zabezpečuje, aby rozhodovanie o obmedzení osobnej slobody bolo nielen zákonné, ale aj časovo primerané a spravodlivé.

Výklad a aplikáciu tohto práva zdôrazňuje náález Ústavného súdu Slovenskej republiky (II. ÚS 33/1999), podľa ktorého *„ak súd neurobí úkon v zákonom ustanovenej lehote, svojou nečinnosťou alebo nedostatočne rýchlou činnosťou sa dopustí zbytočného prieťahu, ktorý má povahu porušenia práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky“.* Z tohto dôvodu musí byť pri rozhodovaní o ukončení ochranného liečenia dodržaný nielen zákonný postup, ale aj požiadavka na efektivitu a rýchlosť konania, čím sa zabezpečuje právna istota a ochrana základných práv dotknutej osoby.

3.2 Zákonná úprava ochranného liečenia

Ochranné liečenie patrí medzi najvýznamnejšie a najčastejšie ukladané ochranné opatrenia v slovenskom trestnom práve.

Právny základ jeho ukladania je upravený v ustanovení § 73 **Trestného zákona**, kde sú rozlíšené prípady obligatórneho a fakultatívneho uloženia ochranného liečenia. Podľa ustanovenia § 73 ods. 4 Trestného zákona môže súd ochranné liečenie uložiť aj popri treste.

Ak je trestná činnosť spáchaná v príčinnej súvislosti so závislosťou od návykovej látky alebo v dôsledku závislosti na hazardných hrách, súd môže uložiť ochranné liečenie podľa § 73 ods. 2 písm. c) Trestného zákona. Pre tieto situácie Trestný zákon v ustanovení § 74 ods. 5 **výslovne stanovuje dĺžku a nadväznosť jednotlivých foriem liečenia**: ambulantná forma trvá najviac dvanásť mesiacov a ústavná forma najviac tri mesiace, po ktorých môže nasledovať ambulantné doliečovanie s maximálnou dĺžkou ďalších dvanástich mesiacov.

Pokiaľ sa počas výkonu ochranného liečenia preukáže, že jeho účel nemožno dosiahnuť alebo že nie je potrebná určená doba či súdom stanovená forma, súd je oprávnený rozhodnúť o jej zmene, prepustení alebo ukončení. Výnimkou z tohto postupu je situácia, keď **po uplynutí zákonom stanovenej trojmesačnej lehoty ústavnej formy ochranného liečenia sa toto ukončí bez potreby osobitného rozhodnutia súdu**, a ak to vyžaduje zdravotný stav, nadväzuje naň ambulantná forma podľa uvedeného ustanovenia.

Z uvedenej hmotnoprávnej úpravy zároveň vyplýva dôležitý súvis s procesnými pravidlami, najmä v nadväznosti na rozhodovanie súdov o ukončení alebo zmene formy ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku

Ustanovenie § 74 ods. 5 Trestného zákona má významné dôsledky aj z pohľadu procesného postupu podľa **§ 448 ods. 2 Trestného poriadku**, ktorý upravuje rozhodovanie o skončení alebo zmene formy ochranného liečenia. V prípadoch, na ktoré sa vzťahuje § 73 ods. 2 písm. c) Trestného zákona, sa totiž po uplynutí zákonom stanovenej trojmesačnej lehoty **ústavná forma liečenia končí priamo zo zákona**, bez potreby osobitného rozhodnutia súdu. Následne dochádza k prechodu na ambulantné doliečovanie, ak to zdravotný stav osoby vyžaduje.

Rozhodnutie súdu podľa § 448 ods. 2 Trestného poriadku je v takých prípadoch potrebné **len vtedy, ak sa navrhuje odchýlenie od zákonného režimu**, napríklad zmena formy liečenia pred uplynutím zákonnej lehoty alebo jeho predčasné ukončenie z dôvodu zániku účelu. V ostatných prípadoch (napr. pri inom druhu ochranného liečenia alebo pri iných dôvodoch uloženia) **sa skončenie ústavnej formy bez rozhodnutia nepripúšťa** a je potrebné aktívne rozhodnutie súdu, pričom pri návrhu oprávneného subjektu zákon vyžaduje rozhodnutie **v lehote najneskôr do desiatich pracovných dní** od doručenia návrhu.

Podľa ustanovenia § 448 ods. 2 **Trestného poriadku** „o prepustení z ochranného liečenia alebo o jeho ukončení rozhoduje na návrh prokurátora, obvineného, zdravotníckeho zariadenia alebo riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody alebo nemocnice pre obvinených a odsúdených, alebo aj bez takého návrhu predseda senátu súdu, v ktorého obvode sa ochranné liečenie vykonáva; ak rozhoduje na návrh prokurátora, zdravotníckeho zariadenia alebo riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody alebo nemocnice pre

obvinených a odsúdených o prepustení z ústavného ochranného liečenia alebo o jeho ukončení, rozhodne najneskôr do desiatich pracovných dní od doručenia návrhu súdu.“

Z citovaného ustanovenia jednoznačne vyplýva povinnosť súdu rozhodnúť v striktné stanovenej lehote, ktorá má zabezpečiť, aby nedochádzalo k svojvoľnému alebo neprimerane dlhému obmedzeniu osobnej slobody osoby podrobenej ochrannému liečeniu.

V rámci prieskumu som zistil, že uplatňovanie tohto ustanovenia môže v praxi narážať na viaceré **organizačné, kapacitné a systémové prekážky**. Tieto problémy sa prejavujú najmä v prípadoch, keď súdy nie sú dostatočne personálne alebo technicky vybavené na promptné vyhodnocovanie návrhov a vydávanie rozhodnutí v zákonnej lehote. Aj z tohto dôvodu považujem za nevyhnutné preskúmať, do akej miery je desaťdňová lehota podľa § 448 ods. 2 Trestného poriadku dodržiavaná v aplikačnej praxi a aké konkrétne okolnosti môžu brániť jej plnému naplneniu.

Významnú úlohu pri výkone ochranného liečenia zohrávajú aj ďalšie právne predpisy.

Zákon o zdravotnej starostlivosti v ustanovení § 45 ods. 1 písm. s) ustanovuje, že Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky „zabezpečuje koordináciu poskytovania zdravotnej starostlivosti s inými ústrednými orgánmi štátnej správy, vrátane výkonu ochranného liečenia, ...“ a podľa písm. ap) „vedie zoznam zdravotníckych zariadení, v ktorých sa vykonáva ochranné liečenie“.

Zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení v Šiestej časti upravuje povinnosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, pričom podľa ustanovenia § 79 ods. 1 písm. bs) je povinný „*vyčleniť na výkon súdom nariadených ochranných liečení kapacitu až do výšky 15 % lôžkového fondu ústavného zdravotníckeho zariadenia, ak ide o poskytovateľa ústavnej zdravotnej starostlivosti určeného ministerstvom zdravotníctva a súd nariadil, že sa má ochranné liečenie v ústavnom zdravotníckom zariadení vykonať a na vyžiadanie informovať ministerstvo zdravotníctva o obsadenosti vyčleneného lôžkového fondu ...*“.

Podrobnejšiu právnu úpravu výkonu ochranného liečenia prinášajú aj podzákonné predpisy. **Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z.z.**, ktorou sa vydáva **Poriadok výkonu trestu odňatia slobody**, v ustanovení § 80 ods. 1 ustanovuje, že „*ochranné liečenie sa počas výkonu trestu vykonáva ambulantným alebo ústavným spôsobom v určenom psychiatrickom oddelení v ústave a nemocnici pre obvinených a odsúdených (ďalej len „psychiatrické oddelenie“)*“. **Podľa ustanovenia § 74 ods. 1 Trestného zákona** platí, že ak súd uloží ochranné liečenie popri nepodmienečnom treste odňatia slobody, **uloží ho vždy v ústavnej forme**.

Podľa ustanovenia § 81 ods.1 sa „*ochranné liečenie sa začne čo najskôr po nástupe do výkonu trestu s prihliadnutím na kapacitné možnosti psychiatrického oddelenia, ak to zdravotný stav odsúdeného umožňuje*.“

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č.543/2005 Z.z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy, krajské súdy, Špecializovaný trestný súd a vojenské súdy v platnom znení upravuje okrem iného aj výkon ochranného liečenia vo výkone trestu odňatia slobody v ustanovení § 82.

Zákonná úprava ochranného liečenia **je rozptýlená vo viacerých právnych predpisoch**, ktoré spolu vytvárajú komplexný rámec práv a povinností všetkých zúčastnených subjektov,

pričom kľúčovým cieľom je zabezpečenie ochrany spoločnosti, ale aj ochrany základných práv a dôstojnosti osôb podliehajúcich ochrannému liečeniu.

3.3 Ochrana práv osôb pri ochrannom liečení v medzinárodnom právnom kontexte

Ochrana základných práv osôb podrobených ochrannému liečeniu je zakotvená nielen vo vnútroštátnej právnej úprave, ale aj v záväzkoch Slovenskej republiky vyplývajúcich z medzinárodných dokumentov o ochrane ľudských práv. Medzi najvýznamnejšie patrí **Dohovor**, ktorý je záväzný pre všetky členské štáty Rady Európy vrátane Slovenskej republiky.

Podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru „každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený...“

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre opakovane potvrdil, že ochrana vyplývajúca z článku 6 ods. 1 sa vzťahuje nielen na občianske, ale aj na trestné konania. Aj keď sa podmienky článku 6 Dohovoru jednoduchšie naplňajú v konaniach o občianskych právach, podľa judikatúry súdu (Konig Case, Series A, 1977, č. 27, s. 33) tento rozdiel nemá žiadne praktické dôsledky. Dôležité je, aby aj v trestných konaniach, vrátane rozhodovania o ochrannom liečení, bola zachovaná rýchlosť a efektívnosť súdneho konania, ktoré predchádzajú zbytočným prieťahom a prispievajú k odstráneniu právnej neistoty ohľadne právneho postavenia dotknutej osoby².

Rovnako zásadnú úlohu v tejto oblasti zohráva článok 5 Dohovoru, ktorý zaručuje právo na slobodu a osobnú bezpečnosť každého jednotlivca a zakazuje svojvoľné alebo neodôvodnené pozbavenie slobody. Rozhodovanie o ďalšom trvaní alebo ukončení ochranného liečenia musí byť preto vždy preskúmateľné a realizované tak, aby bola zabezpečená právna istota dotknutej osoby.

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. rozhodnutia vo veciach Winterwerp proti Holandsku³, Varbanov proti Bulharsku⁴ a ďalšie) opakovane potvrdzuje, že akékoľvek rozhodnutie o obmedzení osobnej slobody z dôvodu duševného zdravia musí podliehať prísny procesným garanciam. Kľúčovým cieľom je zabezpečiť, aby osoby umiestnené v ochrannom liečení mali prístup k efektívnej súdnej kontrole, boli chránené pred svojvoľou a aby ich právne postavenie bolo jasné a určité.

Okrem Dohovoru poskytuje významné záruky aj **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach** (vyhláška č. 120/1976 Zb.), Garantuje právo na slobodu, bezpečnosť a spravodlivé súdne konanie v článku 9 a v článku 14.

Tieto medzinárodné záväzky Slovenskej republiky predstavujú dôležitý systém záruk na ochranu práv osôb podrobených ochrannému liečeniu a zároveň slúžia ako interpretačný základ pri výklade a aplikácii vnútroštátnych právnych predpisov v tejto oblasti.

² Pozri DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky, Komentár. Šamorín: Heuréka, 2007. 492 s.

³ Rozsudok zo dňa 24. októbra 1979, č. 6301/73).

⁴ Rozsudok zo dňa 05.10.2000, č. 31365/96.

4. Zistenia a analýza praxe súdov

4.1 Prieťahy v súdnom konaní – analýza konkrétnych prípadov a prehľad štatistických údajov

V tejto časti správy sa zaoberám problematikou prieťahov v súdnych konaniach vedených podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku.

Z dôvodu zachovania prehľadnosti a metodologickej jednotnosti som v tabuľkách, ktoré tvoria prílohu tejto správy, jednotlivé súdne konania označil číselnými kódmi (napr. „Konanie 1“, „Konanie 2“ a pod.).

Tabuľky uvádzajú dátum doručenia návrhu súdu, začiatok plynutia lehoty, dátum rozhodnutia a, ak to súd uviedol, dôvod prekročenia zákonnej lehoty; na základe týchto údajov je pri každom konaní vypočítaný celkový počet dní trvania. Konkrétne spisové čísla ani iné identifikátory nie sú uvedené.

Spracovanie prehľadu mestských a okresných súdov je podľa abecedného poradia súdov.

Mestský súd Bratislava I

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 15.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ústavná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 12.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ambulantná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 3 (konania nie sú zahrnuté do štatistik).
- Počet návrhov na prepustenie z ochranného liečenia alebo na jeho ukončenie, o ktorých nebolo do 31.12.2024 rozhodnuté (a preto neboli započítané do štatistiky) je 4.
- Priemerná dĺžka konania podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku bola 60,5 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 0 súdnych konaní.

Vyhodnotenie:

Získané údaje poukazujú na skutočnosť, že priemerná dĺžka konaní bola vypočítaná bez zarátania návrhov, o ktorých súd doposiaľ nerozhodol. Tieto prebiehajúce konania často trvajú podstatne dlhšie, čo môže viesť k podhodnoteniu skutočnej priemernej dĺžky rozhodovania.

Ako hlavné príčiny prieťahov v konaní boli identifikované najmä:

- Žiadosti o zapožičanie spisov a žiadosti o vyjadrenie k veci,
- potreba doplňujúcich otázok zo strany Centra pre liečbu drogových závislostí k výkonu liečby,
- žiadosti o predloženie úmrtného listu,
- pribratie znalca do konania za účelom vypracovania znaleckého posudku,
- ustanovenie obhajcu do konania.

Špecifiká:

Mestský súd Bratislava I zahrnul do svojho stanoviska aj rozhodnutia podľa ustanovenia § 447 Trestného poriadku (upustenie od výkonu ochranného liečenia), ako aj návrhy na ukončenie ambulantnej formy ochranného liečenia. Tieto rozhodnutia neboli vzhľadom na predmet prieskumu zahrnuté do štatistických údajov.

Mestský súd Košice

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 1.
- Dĺžka konania: 11 pracovných dní.
- Prekročenie lehoty o jeden pracovný deň.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 0 súdnych konaní.

Špecifiká:

Mestský súd Košice vo svojom stanovisku uviedol, že v danom prípade išlo o odsúdeného, ktorý prerušil ústavné ochranné liečenie v Centre pre liečbu drogových závislostí Košice ešte pred podaním návrhu na súd. Hospitalizácia bola ukončená dňa 16.01.2024 z disciplinárnych dôvodov. Návrh bol podaný súdu dňa 05.06.2024.

Okresný súd Banská Bystrica

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 14.
- Priemerná dĺžka konania: 31,2 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 3 súdne konania.

Vyhodnotenie:

Medzi hlavné dôvody prieťahov patrili:

- Návrh podal odsúdený a Centrum pre liečbu drogových závislostí odpovedalo na výzvu súdu po lehote,
- odsúdený neprebral zásielky,
- na verejné zasadnutie bol predvedený policajtmí,
- odsúdený je v Českej republike, vykonávalo sa dožiadanie ohľadne priestupkov v Českej republike.

Špecifiká:

Vzhľadom na skutočnosť, že Okresný súd Banská Bystrica vo svojom stanovisku ako dôvody prieťahov explicitne uvádzal okolnosti charakteristické aj pre ambulantnú formu ochranného liečenia (napr. nepreberanie zásielok, zdržiavanie sa v zahraničí), je zrejmé, že súd vo svojom stanovisku uviedol **všetky návrhy na prepustenie alebo ukončenie ochranného liečenia súhrnne, bez rozlíšenia ústavnej a ambulantnej formy liečenia**.

Táto skutočnosť môže ovplyvniť porovnateľnosť predložených údajov s údajmi ostatných súdov.

Okresný súd Banská Bystrica vo svojom stanovisku ako jeden z dôvodov prekročenia zákonnej lehoty uviedol, že návrh na ukončenie ochranného liečenia podal samotný odsúdený (Konanie 1). V tejto súvislosti považujem za potrebné zdôrazniť, že podľa **ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku** sa zákonom stanovená lehota desiatich pracovných dní na rozhodnutie súdu vzťahuje výlučne na prípady, keď návrh na prepustenie z ústavného ochranného liečenia alebo na jeho ukončenie podal prokurátor, zdravotnícke zariadenie, riaditeľ ústavu na výkon trestu odňatia slobody alebo nemocnica pre obvinených a odsúdených. Uvedená lehota sa preto **nevzťahuje na prípady**, v ktorých návrh podala samotná liečená osoba (odsúdený).

Z uvedeného dôvodu nie je možné považovať tento argument súdu za relevantný dôvod prekročenia zákonnej lehoty, keďže v predmetnom type konania zákon explicitne neustanovuje povinnosť rozhodnúť v lehote desiatich pracovných dní. Zároveň som toto konanie (Konanie 1) nezarátal do priemernej dĺžky súdneho konania, aby bola zachovaná objektivnosť a hodnovernosť vyhodnotených údajov.

Na túto skutočnosť som osobitne poukázal aj pri Okresnom súde Trenčín.

Okresný súd Levice

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 3.
- Priemerná dĺžka konania: 6,7 pracovných dní.
- Jedno z konaní nebolo ukončené v zákonom stanovenej lehote desať pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 2.

Vyhodnotenie:

Ako dôvod prekročenia zákonom stanovenej lehoty bolo zo strany súdu uvedené predĺženie konania v dôsledku extrémnej zaťaženia sudcov trestného úseku, ktorá bola spôsobená práceneschopnosťou sudkyne.

Špecifiká:

Okresný súd Levice vo svojom stanovisku osobitne uviedol, že všetci sudcovia trestného úseku boli výslovne upozornení na potrebu dôsledného dodržiavania zákonnej lehoty na rozhodovanie o prepustení z ústavného ochranného liečenia alebo jeho ukončení podľa § 448 ods. 2 Trestného poriadku. Tento krok možno hodnotiť ako opatrenie súdu smerujúce k eliminácii prípadných ďalších prieťahov v budúcnosti.

Okresný súd Martin**Zistenia zo spracovaných údajov:**

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 7.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ústavná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 6.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ambulantná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 1 (konanie nie je zahrnuté do štatistík).
- Priemerná dĺžka konania: 12,8 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 3 súdne konania.

Vyhodnotenie:

Okresný súd Martin ako hlavné dôvody prekročenia zákonnej lehoty uviedol najmä:

- novelu Trestného poriadku č. 40/2024 Z. z., účinnú od 15.03.2024, ktorá si vyžiadala zo strany súdu zvýšenú pozornosť a potrebu dôkladnejšieho procesného postupu pri rozhodovaní
- celkový nárast objemu agendy v dôsledku týchto legislatívnych zmien.

Okresný súd Michalovce**Zistenia zo spracovaných údajov:**

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 3.
- Priemerná dĺžka konania: 23,3 pracovných dní.
- Jedno z konaní nebolo ukončené v zákonom stanovenej lehote desať pracovných dní.

- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 2.

Vyhodnotenie:

V jednom z konaní Okresný súd Michalovce nedodrжал zákonom stanovenú lehotu desiatich pracovných dní. Súd vo svojom stanovisku neuviedol dôvody, ktoré viedli k prekročeniu zákonnej lehoty.

Okresný súd Nitra

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 6.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ústavná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 0.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ambulantná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 6 (konania nie sú zahrnuté do štatistík).

Vyhodnotenie:

Okresný súd Nitra predložil komplexný zoznam prípadov týkajúcich sa ochranných liečení, ktorý obsahoval celkovo 70 položiek. Po podrobnom preskúmaní uvedeného zoznamu nebolo identifikované žiadne konanie podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku, ktoré by sa týkalo rozhodovania o prepustení alebo ukončení ochranného liečenia v ústavnej forme.

Špecifiká:

Okresný súd v Nitre predložil rozsiahly zoznam ochranných liečení, ktorý bolo potrebné detailne preskúmať z hľadiska relevantnosti pre predmet tejto správy. Z dostupných údajov vyplýva niekoľko osobitostí:

- Odo dňa 7.11.2024 je v poradovníku na absolvovanie ochranného liečenia vo výkone trestu v ÚVTOS Želiezovce evidovaný odsúdený, ktorému bolo uložené ochranné liečenie dňa 05.09.2024.
- U ďalšieho odsúdeného nebolo umožnené nastúpiť na ambulantné protialkoholické liečenie z kapacitných dôvodov počas výkonu trestu, pričom ambulantné liečenie bolo možné realizovať až po uplynutí trestu, a to s časovým odstupom piatich mesiacov.
- Zoznam obsahuje aj informácie o priebežnom sledovaní zo strany súdu, konkrétne o kontrolách, či odsúdený skutočne začal s výkonom ochranného liečenia; súd má k dispozícii lehoty, v ktorých tieto skutočnosti preveruje.
- V jednom z prípadov bolo nariadené ochranné liečenie pre patologického hráča (rozsudok zo dňa 03.12.2024), pričom podľa správy z ÚVTOS Hrnčiarovce zo dňa 19.03.2025 je odsúdený aktuálne zaradený v poradovníku na začatie ochranného liečenia.

Tento prehľad poukazuje na špecifické okolnosti pri výkone a kontrole ochranných liečení, najmä v prípadoch, kde nastávajú prieťahy v dôsledku kapacitných dôvodov, resp. je nutné sledovať reálny začiatok liečby po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Zoznam konaní Okresného súdu Nitra nie je súčasťou prílohy k správe.

Okresný súd Pezinok

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 30.
- Priemerná dĺžka konania: 8,7 pracovných dní.
- Počet návrhov na prepustenie z ochranného liečenia alebo na jeho ukončenie, o ktorých nebolo do 31.12.2024 rozhodnuté (a preto neboli započítané do štatistiky) je 1.
- Štyri z konaní nebolo ukončené v zákonom stanovenej lehote desať pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 26.

Vyhodnotenie:

Okresný súd Pezinok ako dôvod nedodržania zákonnej lehoty v jednom prípade uviedol, že spis bol predložený znalcovi na vypracovanie znaleckého posudku. V uvedenom konaní do dňa 18.03.2025 (k dátumu vyhotovenia stanoviska) nebolo rozhodnuté, preto tento prípad nebol zahrnutý do výpočtu priemernej dĺžky konania.

Špecifiká:

Okresný súd Pezinok vo svojom stanovisku explicitne nerozlíšil, ktoré zo zaslaných údajov sa týkajú návrhov na ukončenie alebo prepustenie z ochranného liečenia v ústavnej forme a ktoré naopak v ambulantnej forme. Nakoľko nebolo možné jednotlivé konania presne identifikovať podľa formy ochranného liečenia, všetky doručené konania som zahrnul do štatistických údajov bez uvedeného rozlíšenia.

Táto skutočnosť môže do určitej miery ovplyvniť porovnateľnosť získaných údajov s údajmi iných súdov, ktoré pri svojej evidencii jednoznačne rozlišovali medzi ambulantnou a ústavnou formou ochranného liečenia.

Okresný súd Prešov

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 16.
- Priemerná dĺžka konania : 13,1 pracovných dní.
- Počet návrhov na prepustenie z ochranného liečenia alebo na jeho ukončenie, o ktorých nebolo do 31.12.2024 rozhodnuté (a preto neboli započítané do štatistiky) je 2.
- Sedem z konaní nebolo ukončené v zákonom stanovenej lehote desať pracovných dní.

- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 7.

Vyhodnotenie:

Okresný súd Prešov neuviedol dôvody, prečo nebola dodržaná lehota na rozhodnutie do desiatich pracovných dní.

Špecifiká:

Okresný súd Prešov uviedol, že za obdobie od 15.03.2024 do 31.12.2024 bolo podaných 42 návrhov s predmetom konania „uloženie ochranného opatrenia“, v 16 veciach postupoval podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku, v ostatných prípadoch podľa ustanovenia § 446 Trestného poriadku.

Okresný súd Rimavská Sobota

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ústavná liečba) podľa ustanovenia § 448 Trestného poriadku predstavoval 1.
- Dĺžka konania: 17 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 0 súdnych konaní.

Vyhodnotenie:

Okresný súd Rimavská Sobota vo svojom stanovisku neuviedol z akého dôvodu nebola dodržaná zákonná lehota. V danej veci bol návrh zamietnutý.

Špecifiká:

Okresný súd Rimavská Sobota vypracoval rozsiahle stanovisko, ktorého súčasťou boli konania, v ktorých rozhodoval o návrhoch na zmenu ústavného ochranného liečenia na ambulantnú formu podľa ustanovenia § 446 Trestného poriadku (celkovo 31 konaní) a o skončení ambulantného ochranného liečenia podľa ustanovenia § 488 Trestného poriadku (celkovo 25 konaní). Z predložených údajov vyplýva, že Okresný súd Rimavská Sobota sa v hodnotenom období významne zaoberal agendou ochranného liečenia.

Okresný súd Rožňava

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 17.
- Priemerná dĺžka konania: 6,5 pracovných dní.

- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 15.

Vyhodnotenie:

Do štatistiky boli zároveň zaradené aj konania o návrhoch na prepustenie a ukončenie ambulantného ochranného liečenia, ktoré však nebolo možné jednoznačne identifikovať, preto boli do štatistiky zahrnuté.

Špecifiká:

Okresný súd Rožňava vo svojom stanovisku uviedol, že v prípade návrhov na prepustenie a ukončenie ústavného ochranného liečenia bolo v každom prípade rozhodnuté v zákonnej lehote desiatich pracovných dní od doručenia návrhu súdu.

Súd tiež upozornil, že vyhľadávanie relevantných konaní bolo náročnejšie v prípadoch, keď bola ochranná liečba uložená popri iných trestoch („T konania“), keďže tieto nie sú evidované samostatne. V sledovanom období išlo o päť takýchto konaní na Okresnom súde Rožňava.

Okresný súd Trenčín

Zistenia zo spracovaných údajov:

- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia (ústavná liečba) podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 17.
- Počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia - ambulantná liečba predstavoval 72 (konania nie sú zahrnuté do štatistík).
- Počet návrhov na prepustenie z ochranného liečenia alebo na jeho ukončenie, o ktorých nebolo do 31.12.2024 rozhodnuté (a preto neboli započítané do štatistiky) je 1.
- Priemerná dĺžka konania: 23,1 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 3 súdne konania.

Vyhodnotenie:

Zo získaných údajov vyplýva, že priemerná dĺžka konania bola vypočítaná bez započítania návrhov, kde bol navrhovateľ odsúdený.

Súčasťou štatistiky nie sú ani návrhy, ktoré sa týkali ukončenia ochranného liečenia v ambulantnej liečbe a tých, ktorých navrhovateľ bol lekár (nie sú ani v prílohe k správe).

Predlžovanie konania bolo spôsobené:

- Zasielanie žiadostí súdu o zapožičanie spisu,
- vyzvanie znalca o zaslanie správy,
- výzva Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody.

Špecifiká:

Okresný súd Trenčín zaslal rozsiahle stanovisko, v ktorom na rozdiel od ostatných súdov uviedol aj navrhovateľa. Táto informácia je významná, keďže zákonom stanovená lehota na rozhodnutie súdu do desiatich pracovných dní platí v prípadoch, ak návrh podal prokurátor, zdravotnícke zariadenie, riaditeľ ústavu na výkon trestu odňatia slobody alebo nemocnica pre obvinených a odsúdených.

Na túto skutočnosť som osobitne poukázal aj pri Okresnom súde Banská Bystrica.

Okresný súd Trnava**Zistenia zo spracovaných údajov:**

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 167.
- Priemerná dĺžka konania: 12,9 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 110 konaní.

Vyhodnotenie:

Predlžovanie konania bolo spôsobené:

- Vyžiadaním trestných spisov,
- vyžiadaním rozhodnutia z trestného konania,
- zmenou zákonného sudcu,
- dopytom ohľadom liečby,
- výzvou na doplnenie návrhu
- vyžiadaním odborného vyjadrenia znalcom.

Špecifiká:

Okresný súd Trnava vo svojom stanovisku uviedol, že v sledovanom období rozhodoval celkovo v 167 konaniach, pričom do výpočtu priemernej dĺžky konania výrazne negatívne zasiahlo niekoľko prípadov s dlhou lehotou rozhodovania (117 pracovných dní, 110 pracovných dní, 106 pracovných dní, dvakrát 97 pracovných dní a 72 pracovných dní), ktoré nepriaznivo ovplyvnili celkový priemer. Napriek týmto odchýlkám bola priemerná dĺžka konania v hodnotenom období 12,9 pracovných dní.

Okresný súd Žiar nad Hronom**Zistenia zo spracovaných údajov:**

- Celkový počet doručených návrhov na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku predstavoval 31.

- Priemerná dĺžka konania: 2,4 pracovných dní.
- Dodržaná lehota súdneho konania desať pracovných dní: 31 konaní.

Vyhodnotenie:

Vo všetkých konaniach na Okresnom súde Žiar nad Hronom nedošlo k prekročeniu zákonom ustanovenej lehoty.

4.2 Pod'akovanie

Vyjadrujem pod'akovanie všetkým mestským a okresným súdom, ktoré sa zapojili do prieskumu a poskytli požadované údaje týkajúce sa dĺžky konaní vo veciach rozhodovania o skončení ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku za obdobie od 15.03.2024 do 31.12.2024.

Vysoko si cením, že sa jednotlivé sudy zaoberali mojimi žiadosťami, a to aj napriek ich administratívnej náročnosti. Z doručených odpovedí je zrejmé, že vďaka včasnému upozorneniu na pripravovaný prieskum, zaslanému v júni 2024, sa viaceré sudy na zber údajov pripravili priebežným sledovaním relevantných konaní, čím významne prispeli k plynulému a efektívnemu priebehu celého procesu zisťovania.

4.3 Problémy a nedostatky

Z analýzy údajov poskytnutých jednotlivými súdmi vyplynulo viacero opakujúcich sa problémov a nedostatkov pri rozhodovaní o návrhoch na ukončenie ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku.

Za najzávažnejší zistený problém považujem **nedodržiavanie zákonom stanovenej lehoty desiatich pracovných dní** na rozhodnutie súdu, ktoré bolo identifikované vo viacerých prípadoch naprieč jednotlivými súdmi. Tento nedostatok sa týkal predovšetkým väčších mestských súdov, najmä **Mestského súdu Bratislava I**, kde žiadne z konaní nebolo ukončené v zákonnej lehote a priemerná dĺžka konania výrazne presiahla zákonom ustanovený limit (v priemere 60,5 pracovných dní). Podobné zistenia sa týkali aj **Mestského súdu Košice**, **Okresného súdu Prešov**, **Okresného súdu Michalovce** a **Okresného súdu Rimavská Sobota**.

Medzi najčastejšie príčiny priet'ahov v konaniach patria:

- opakované vyžiadanie alebo zapožičanie súdnych spisov,
- žiadosti o doplňujúce vyjadrenia od zdravotníckych zariadení, znalcov alebo iných subjektov,
- zdĺhavé vybavovanie znaleckých posudkov,
- potreba predvedenia odsúdeného na verejné zasadnutie,

- oneskorená alebo neefektívna komunikácia s ďalšími orgánmi verejnej moci či inštitúciami (napr. doručovanie zásielok, získavanie údajov zo zahraničia).

Významným faktorom, ktorý sa opakovane prejavil pri posudzovaní dĺžky konaní, je aj personálna zaťaženosť a obmedzenia na strane súdov. Ide najmä o dlhodobú práceneschopnosť sudcov, zvýšený počet pridelených vecí v dôsledku legislatívnych zmien (najmä (novela Trestného poriadku č. 40/2024 Z. z., účinná od 15.03.2024) a celkovo nedostatočné personálne zabezpečenie trestných úsekov.

Predmetom prieskumu boli výlučne konania o prepustení z ústavného ochranného liečenia alebo o jeho ukončení podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku, pričom som osobitne sledoval dodržiavanie zákonnej lehoty na rozhodnutie súdu do desiatich pracovných dní od doručenia návrhu. Z údajov poskytnutých viacerými súdmi však nie vždy jednoznačne vyplývalo, **ktoré konania sa týkali ústavnej formy ochranného liečenia a ktoré ambulantnej**. Viaceré súdy zaslali komplexné zoznamy všetkých konaní v danej agende bez rozlíšenia podľa formy liečenia.

Identifikácia relevantných konaní bola komplikovaná aj v prípadoch, keď bolo ochranné liečenie uložené popri iných trestoch (tzv. „T konania“) a tieto nie sú evidované samostatne.

Ďalší metodologický problém predstavovala **rozdielna prax súdov pri evidovaní osoby navrhovateľa**. Z analyzovaných údajov vyplýva, že iba Okresný súd Trenčín a Okresný súd Banská Bystrica uvádzali túto informáciu, hoci je z hľadiska aplikácie zákonnej lehoty podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku rozhodujúca.

Za pozitívum možno označiť prípady, keď súdy **zabezpečili rozhodnutie vo všetkých konaniach v zákonnej lehote, čo sa týka najmä Okresného súdu Žiar nad Hronom**.

Celkovo možno konštatovať, že nedostatky spočívajú najmä v nejednotnom postupe súdov pri evidencii a vykazovaní štatistických údajov, v administratívnych prieťahoch spôsobených komunikáciou medzi súdom a ďalšími subjektmi konania, v dlhom trvaní vybavovania znaleckých posudkov a v niektorých prípadoch aj v nedostatočnom personálnom zabezpečení trestných úsekov. Tieto nedostatky v konečnom dôsledku ovplyvňujú rýchlosť a efektívnosť rozhodovania v agende ochranného liečenia.

5. Dôsledky zistených nedostatkov

Na základe analýzy údajov a stanovísk jednotlivých súdov som identifikoval viacero významných dôsledkov problémov a nedostatkov pri rozhodovaní o návrhoch na prepustenie z ústavného ochranného liečenia alebo jeho ukončenie podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku. Tieto dôsledky majú nielen právny, ale aj spoločenský a ľudskoprávny rozmer.

1. Priet'ahy v konaní a predlžovanie obmedzenia osobnej slobody

Najzávažnejším dôsledkom je **vznik priet'ahov v súdnych konaniach**, ktoré priamo vedú k neodôvodnenému predlžovaniu obmedzenia osobnej slobody osôb umiestnených v ústavnom ochrannom liečení alebo čakajúcich na rozhodnutie o jeho ukončení. Opakované nedodržiavanie zákonom stanovenej lehoty desiatich pracovných dní predstavuje **zásah do základných práv dotknutých osôb**, predovšetkým do práva na osobnú slobodu a práva na spravodlivý proces.

2. Ohrozenie účelu ochranného opatrenia a neefektívne využívanie kapacít

Dôsledkom priet'ahov v konaniach o ukončení ochranného liečenia je narušenie účelu samotného ochranného opatrenia podľa ustanovenia § 73 a nasl. Trestného zákona. Dochádza totiž k situáciám, keď osoby, pre ktoré už ochranné liečenie nie je opodstatnené, **zotrvávajú v ústavnom zariadení len z dôvodu procesných priet'ahov**. Na druhej strane, osoby, ktoré ochranné liečenie reálne potrebujú, sa v dôsledku kapacitných alebo organizačných obmedzení sa k liečbe nedostanú a sú zaradené do poradovníka na neskoršie prijatie.

Tento stav spôsobuje **neefektívne využívanie kapacít ústavných zdravotníckych zariadení**, porušovanie práv osôb na primeranú a včasnú zdravotnú starostlivosť a zároveň neplnenie preventívneho a ochranného účelu samotného inštitútu ochranného liečenia.

3. Zníženie efektívnosti a dôveryhodnosti súdnych rozhodnutí

Nedodržiavanie zákonných lehôt má negatívny dopad na efektívnosť, transparentnosť a predvídateľnosť rozhodovania súdov. Priet'ahy spôsobené oneskorenými reakciami znalcov, zdravotníckych zariadení alebo iných subjektov, ako aj potreba opakovaného vyžiadania spisov, **narúšajú plynulosť konania** a predlžujú jeho trvanie.

Uvedené nedostatky majú potenciál narušiť dôveryhodnosť a autoritu súdnej moci, najmä v konaniach, ktoré sa bezprostredne dotýkajú ochrany základných práv a slobôd jednotlivca.

4. Zvýšená administratívna záťaž súdov a nedostatočné personálne zabezpečenie

Identifikované priet'ahy sú často spôsobené aj personálnymi a organizačnými problémami na jednotlivých súdoch. Ide najmä o dlhodobé práceneschopnosti sudcov, nadmerná administratívna záťaž, ako aj zvýšený nárast agendy v dôsledku legislatívnych zmien v oblasti trestného práva. Tento stav nielen zhoršuje plynulosť súdnych konaní, ale zvyšuje riziko ďalších priet'ahov v súdnom konaní.

5. Negatívny dopad na dotknuté osoby a ich rodinných príslušníkov

Predlžovanie súdnych konaní a neistota ohľadom termínu rozhodnutia majú významný negatívny vplyv na psychický stav a sociálnu situáciu dotknutých osôb a ich rodín.

Každé zbytočné predlžovanie ochranného liečenia **znamená zásah do základných životných istôt, pracovných možností a rodinných vzťahov**, čím sa zvyšuje celková záťaž a pocit neistoty.

6. Odporúčania verejného ochrancu práv

Na základe analýzy zistených systémových problémov a ich dôsledkov predkladám nasledujúce odporúčania. Ich cieľom je odstrániť identifikované nedostatky, posilniť ochranu základných práv osôb podrobených ochrannému liečeniu a zvýšiť efektívnosť rozhodovacej činnosti v zmysle ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku.

Odporúčania sú adresované Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstvu zdravotníctva Slovenskej republiky, súdom Slovenskej republiky, ako aj ďalším orgánom verejnej moci, ktorých činnosť súvisí s výkonom a kontrolou ochranného liečenia.

6.1 Systémové opatrenia

Zavedenie povinnosti priebežnej evidencie a monitorovania kapacít

Súčasný nedostatok lôžkových kapacít pre výkon ochranného liečenia spôsobuje meškanie nástupov a vznik čakacích poradovníkov, čím dochádza k oslabeniu účelu ochranného liečenia a k porušeniu práva na primeranú a včasnú zdravotnú starostlivosť podľa článku 40 Ústavy Slovenskej republiky.

Odporúčam, aby **Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky** v spolupráci s poskytovateľmi ústavnej zdravotnej starostlivosti zaviedlo mechanizmus **sústavného monitorovania a pravidelného vyhodnocovania dostupnosti kapacít**.

Zverejňovanie štatistických údajov o rozhodovacej činnosti súdov

V záujme transparentnosti a odbornej kontroly rozhodovacej činnosti v agende ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku odporúčam, aby **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky** zabezpečilo pravidelné zverejňovanie štatistických ukazovateľov za jednotlivé súdy. Rozsah a definície ukazovateľov majú vychádzať z metodiky používanej v tejto správe (pozri prílohy), aby bola zabezpečená porovnateľnosť v čase aj medzi súdmi.

Pravidelné zverejňovanie týchto údajov prispeje k objektívnemu vyhodnocovaniu fungovania systému, odhaľovaniu systémových nedostatkov a umožní účinnejšiu verejnú a odbornú kontrolu výkonu súdnictva v tejto špecifickej oblasti.

6.2 Opatrenia smerujúce k zlepšeniu súdnej praxe

Dôsledné dodržiavanie zákonných lehôt

Odporúčam, aby **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky** v rámci svojej pôsobnosti prijalo opatrenia na posilnenie vnútornej kontroly plnenia zákonných lehôt na súdoch, napríklad prostredníctvom interných mechanizmov elektronického upozorňovania na blížiacu sa uplynutie lehoty. V prípadoch opakovaných prieťahov je vhodné vyhodnocovať tieto situácie v rámci disciplinárnej zodpovednosti sudcov.

Proporcionalita zaťaženia jednotlivých súdov a posilnenie personálnych kapacít

Navrhujem, aby **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky** po monitorovaní objemu konaní podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku na jednotlivých súdoch a zabezpečilo primerané rozdelenie personálnych a administratívnych zdrojov v závislosti od reálnej záťaže.

V odôvodnených prípadoch možno uvažovať o posilnení personálu na najviac zaťažených súdoch (formou dočasných pracovných síl alebo zvýšenia počtu sudcov podľa reálneho objemu agendy).

Zjednotenie metodiky evidencie a vykazovania údajov

Odporúčam, aby **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky** vydalo záväzný metodický pokyn, ktorý upraví jednotný spôsob evidencie a vykazovania konaní vedených podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku.

Metodika by mala obsahovať jasne definované kategórie (ústavná/ambulantná forma liečenia, navrhovateľ, dôvody prieťahov, spôsob rozhodnutia) s cieľom zabezpečiť porovnateľnosť údajov a jednotnosť postupov naprieč súdmi.

6.3 Opatrenia v oblasti vzdelávania a usmerňovania sudcov

Špecializované vzdelávanie pre sudcov v oblasti práv osôb v ochrannom liečení

Vzhľadom na špecifiká agendy ochranného liečenia odporúčam zaradiť do systému justičného vzdelávania pravidelné špecializované kurzy pre sudcov, ktoré sa budú zameriavať nielen na aktuálne právne predpisy, ale aj na výkladové otázky, najnovšiu judikatúru a relevantné medzinárodné štandardy v oblasti práv osôb podrobených ochrannému liečeniu.

Osobitný dôraz by mal byť kladený na právo na rozhodnutie v primeranej lehote, právo na prístup k primeranej zdravotnej starostlivosti, právo na spravodlivý proces a ochranu pred neprimeraným obmedzením osobnej slobody.

Školenia by mohli byť organizované v spolupráci s odborníkmi z oblasti psychiatrie, medicíny a ľudských práv, aby sa zabezpečil multidisciplinárny pohľad na problematiku.

Podpora výmeny skúseností a šírenia dobrej praxe medzi súdmi

Navrhujem podporiť organizovanie pracovných stretnutí, seminárov alebo workshopov, kde by sudcovia zdieľali konkrétne skúsenosti, diskutovali sporné alebo problematické prípady a hľadali jednotné výkladové prístupy.

6.4 Posilnenie spolupráce medzi orgánmi verejnej moci

Efektívna komunikácia a koordinácia medzi **Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky, súdmi a zdravotníckymi zariadeniami** je nevyhnutným predpokladom riadneho výkonu ochranného liečenia,

zabezpečenia plynulého rozhodovania podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku a vytvorenia jednotného postupu v tejto oblasti.

Osobitne zdôrazňujem potrebu zabezpečiť, aby **zdravotnícke zariadenia** podávali návrhy na ukončenie ochranného liečenia včas, úplné a odborne odôvodnené, so všetkými zákonom náležitosťami. Takto vypracované návrhy umožnia súdu bezodkladne začať konanie a rozhodnúť v zákonom stanovenej lehote.

V tejto súvislosti poukazujem na **zistenia Generálnej prokuratúry** uverejnené v správe Zhodnotenie stavu zákonnosti v zariadeniach určených na výkon ochranného liečenia a detencie⁵. Generálna prokuratúra poukázala na obsahové nedostatky procesných návrhov podávaných zdravotníckymi zariadeniami. Tieto návrhy neboli jednotné, neraz boli veľmi stručné a neobsahovali konkrétne skutočnosti odôvodňujúce ich podanie.

Podporujem odporúčanie Generálnej prokuratúry upraviť postup zariadení odborným usmernením tak, aby všetky návrhy na prepustenie alebo ukončenie ochranného liečenia obsahovali rovnaké náležitosti.

Takto vypracované návrhy umožnia súdu bezodkladne začať konanie a rozhodnúť v zákonom stanovenej lehote.

⁵ Viac na stránke: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Ine_dokumenty/Zhodnotenie_stavu_z%C3%A1konnosti_verzia_2_12_final.pdf

7. Záver

Na základe vykonaného prieskumu som dospel k záveru, že v oblasti rozhodovania o ukončení alebo prepustení z ochranného liečenia podľa ustanovenia § 448 ods. 2 Trestného poriadku pretrvávajú **viaceré systémové nedostatky**, ktoré majú priamy vplyv na ochranu základných práv osôb umiestnených v ústavných zdravotníckych zariadeniach.

Zistenia poukazujú na opakujúce sa problémy súvisiace s nedodržiavaním zákonom ustanovených lehôt, nejednotnosťou v procesných postupoch a na pretrvávajúce kapacitné a organizačné obmedzenia v zariadeniach vykonávajúcich ochranné liečenie. Tieto faktory majú za následok vznik priesťahov v konaniach, ktoré môžu viesť k neodôvodnenému predlžovaniu obmedzenia osobnej slobody dotknutých osôb.

Aj keď som si vedomý, že mnohé z týchto problémov majú systémovú a personálnu povahu, ich dôsledky predstavujú zásah do práv zaručených Ústavou Slovenskej republiky, najmä do **práva na osobnú slobodu** podľa článku 17 Ústavy SR a do **práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov** podľa článku 48 ods. 2 Ústavy SR.

Z týchto dôvodov považujem za nevyhnutné prijať opatrenia smerujúce k zlepšeniu koordinácie medzi súdmi, Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky a Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky, ako aj k posilneniu metodického vedenia a jednotnej evidencie konaní v tejto agende. Uplatnenie odporúčaní uvedených v tejto správe môže významne prispieť k efektívnejšiemu výkonu ochranného liečenia, k posilneniu právnej istoty dotknutých osôb a k zvýšeniu dôvery verejnosti v činnosť súdnictva.

Ako verejný ochranca práv budem priebežne sledovať, akým spôsobom budú prijaté odporúčania implementované do praxe a aký dopad budú mať na ochranu základných práv osôb, ktorých sa výkon ochranného liečenia bezprostredne týka.

JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M. (Tübingen)
verejný ochranca práv